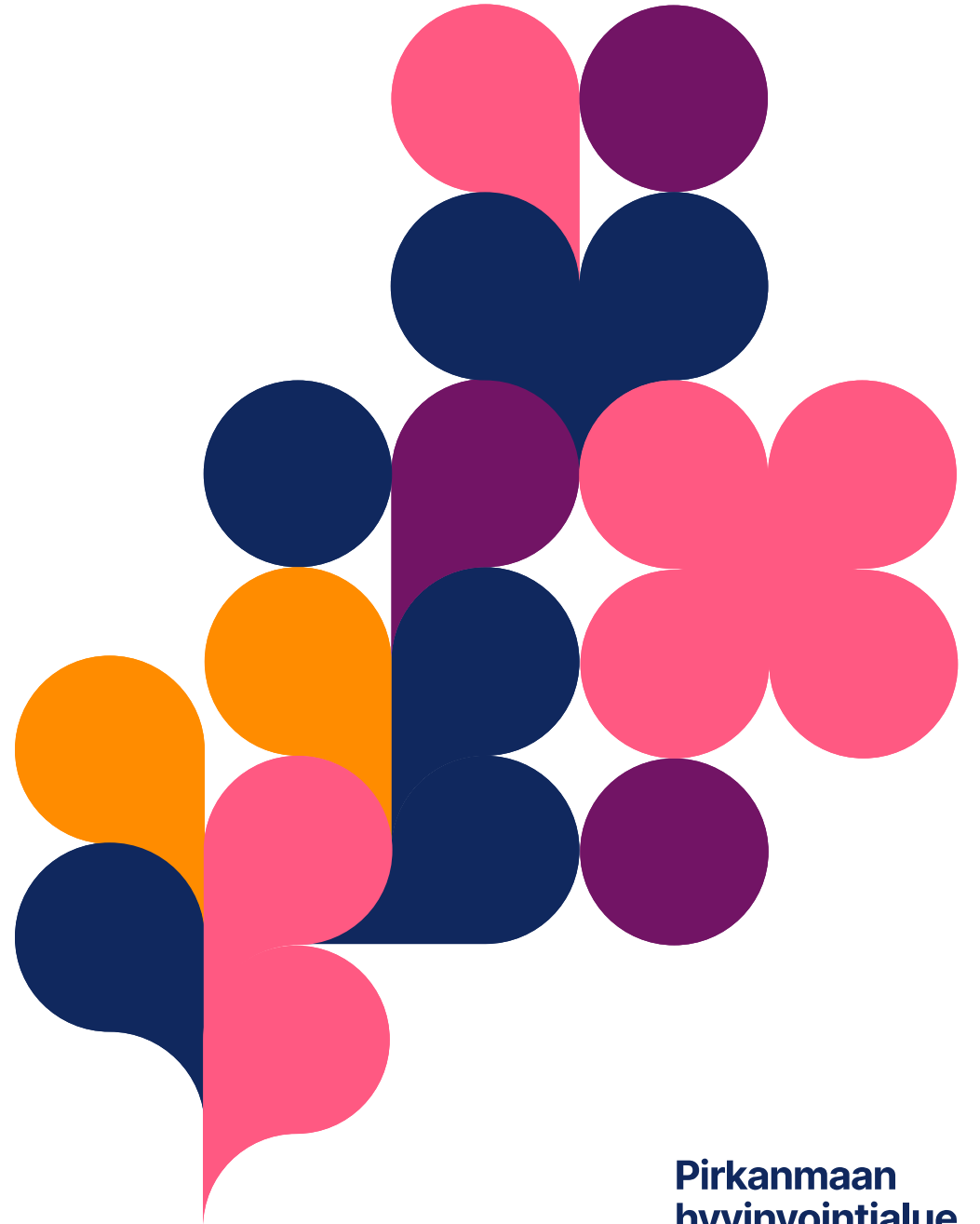

Seksitaudit

Infektioidentorjunnan ja tartuntatautien
koulutuspäivä 10.4.2025

Emmi Eräviita, terveyskeskuslääkäri (yle evl)

Tartuntatautien valvonta, seksitautien poliklinikka

Sisältö

- Pirhan seksitautien poliklinikka
- Mitä ovat seksitaudit?
- Epidemiologiaa ja vähän muutakin
 - Klamydia ja tippuri
 - Kупpa
 - Hiv
- Yleisimmistä seksitaudeista lyhyesti
 - HPV ja kondyloomat
 - Herpes
- Seksitautien testauksesta
 - Poikkeustapaus: Mycoplasma genitalium

Pirhan seksitautien poliklinikka

- Tartuntatautien valvonnassa (Tarva) toimii Pirhan seksitautien poliklinikka ja erityisrokotusten toimipiste
 - Tampereella Sarviksen alueella Hatanpäällä, käyntiosoite: Hatanpäänkatu 3, B-rakennus, 3. kerros
- Seksitautien testaus sekä herpesksen, kondylooman ja klamydian hoito kuuluvat kuitenkin kaikille
- Polille voi/kannattaa ohjata: tippuri, kuppa, jäädytyshoidon arviota vaativa kondylooma, epäselvä kondylooma- tai herpesepäily, muut diagnostiset haasteet, PrEP-arviot
- Potilaat voivat ottaa itse yhteyttä, lähetettä ei tarvita
 - 03 384 5150, takaisinsoittonumero ma-to 8:30-11, pe 9-11
- Ammattilaisten konsultaatiot arkisin noin klo 8-15
 - 040 806 2700 (hoitaja) tai 040 806 2702 (toimisto)

Mitä ovat seksitaudit?

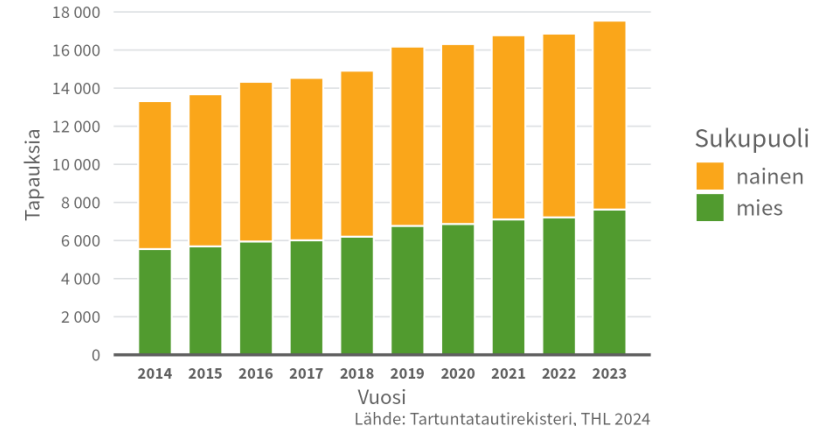
- Pääasiassa seksikontaktissa tarttuvia tartuntatauteja
 - Bakteereja, viruksia, parasiitteja
 - Oirekuvat hyvin vaihtelevia, oireettomuus yleistä
- Osassa diagnostiikka ja hoito perustuvat tartuntatautilakiin ja -asetukseen ja kustannukset asiakasmaksulakiin
 - **Yleisvaaralliset:** kuppa, (hepatiitti A)
 - Tutkimus, hoito ja hoitoon määrätyt lääkkeet maksuttomia, hoitokustannuksista vastaa hva
 - **Valvottavat:** hiv, klamydia, tippuri, hepatiitti B ja C, sankkerit (sis. LGV), m-rokko
 - Hiv:n, tippurin ja klamydian tutkimus, hoito ja hoitoon määrätyt lääkkeet maksuttomia, hoitokustannuksista vastaa hva
 - Muissa valvottavissa tartuntataudeissa maksuttomia ovat vain hoitoon määrätyt lääkkeet
- Yleisimmät seksitaudit kondylooma ja genitaaliherpes

Klamydia ja tippuri

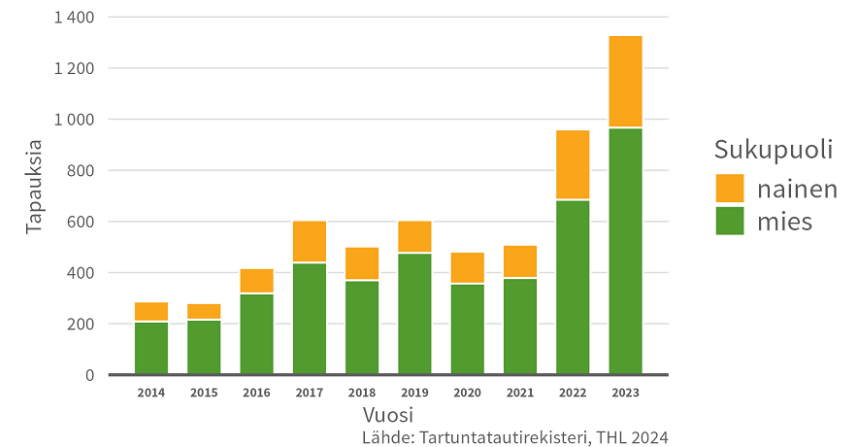
- Klamydia 2014-2024: kasvu **5 %**
 - **2023**: 17 534 kpl, **2024**: 14 015 kpl
 - Tyypillisesti nuorten tauti, kasvu kuitenkin suurinta +35 ikäryhmissä

- Tippuri 2014-2024: kasvu **537 %**
 - **2023**: 1 329 kpl, **2024**: 1 829 kpl
 - 73 % miehiä, 68 % msm
 - Voimakas lisääntyminen nuorilla naisilla
 - Haasteena antibioottiresistentit kannat maailmalla
 - Suomessa ensimmäinen keftriaksoniresistentti kanta 2022

Klamydiatapaukset vuosittain
sukupuolen mukaan 2004–2023

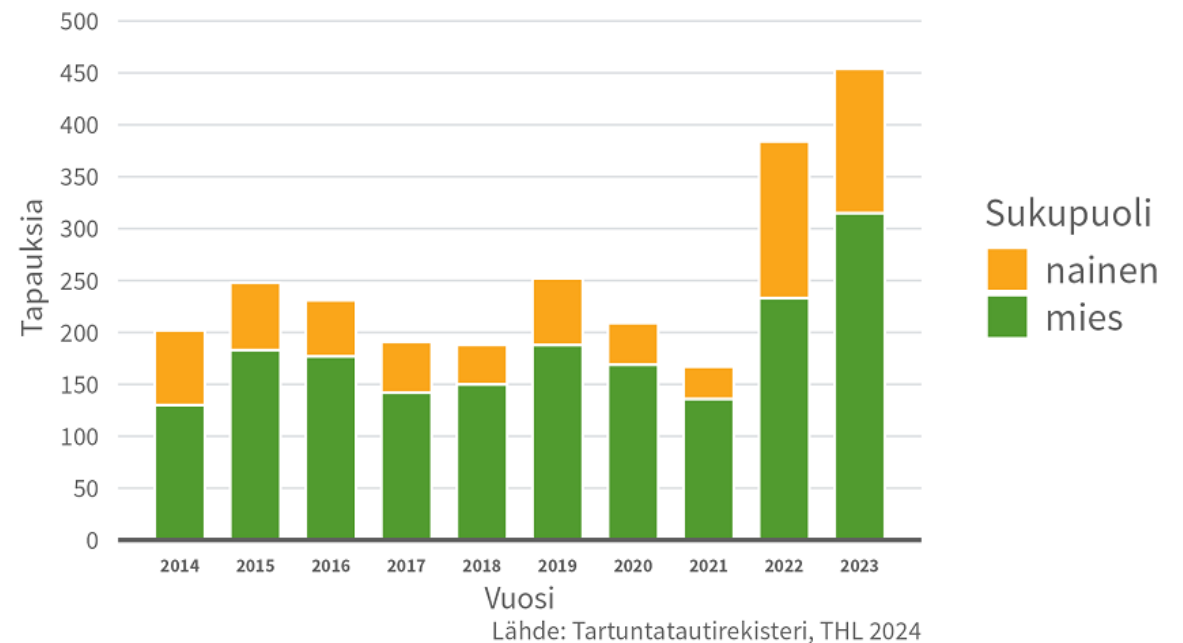
Tippuritapaukset vuosittain
sukupuolen mukaan 2014–2023

Kuppa

- Kasvua 2014-2024 **50 %**
 - **2023**: 458 kpl, **2024**: 306 kpl
 - Seuranta haastavaa, sillä tartuntatautirekisterin yhdistämismväli 50 vuotta
- Aktiivisesta kupasta suurin osa miehillä, msm
- Kaikista rekisteriin ilmoitetuista suuri osa hoidettuja/serologisia arpia ulkomaalaisilla
- Diagnostiikka voi olla haastavaa, kannattaa konsultoida herkästi
 - TrpaAb pos ja matala KardAb voi olla joko hoidettu serologinen arpi tai latentti kuppa, näiden erottaminen voi olla haastavaa

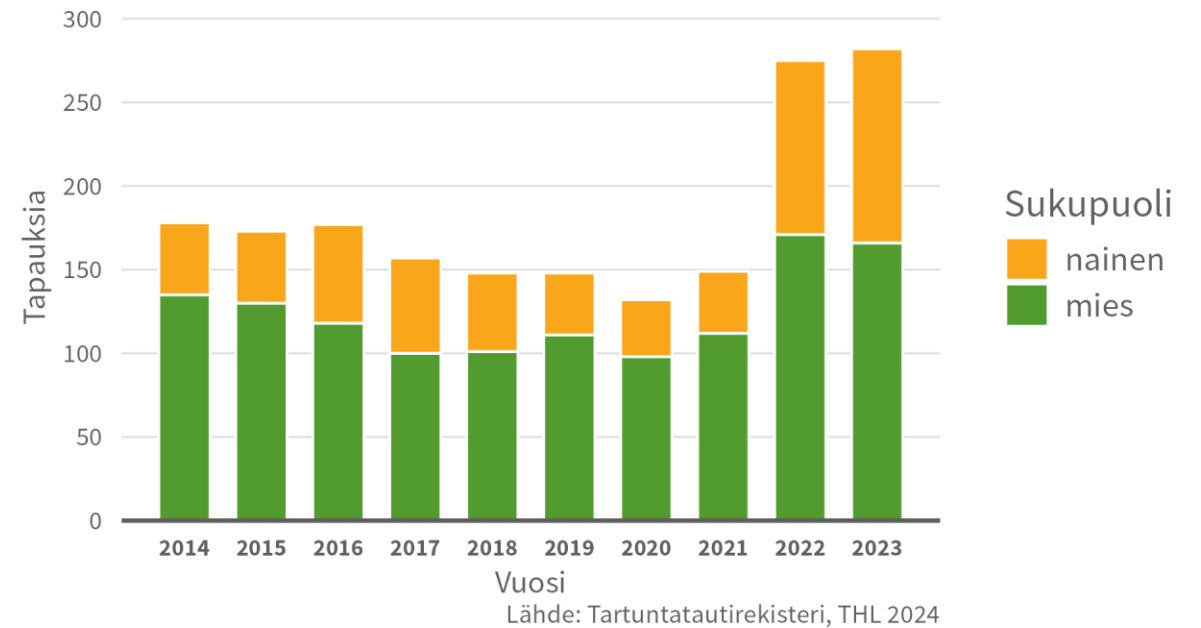
Kuppatapaukset vuosittain sukupuolen mukaan 2014–2023

Hiv-infektio

- Tapausmäärissä ei suuria muutoksia 2014-2021
- **2023:** 282 kpl, **2024:** 240 kpl
 - Selvä kasvu 2022, suurin osa (lähes 70 %) ulkomaalaisilla jo tiedossa olevia tartuntoja
 - Yleisin tartuntatapa heteroseksii ulkomailla
- PrEP (Pre-Exposure Prophylaxis)
 - Ennaltaehkäisevä lääkitys, korkeassa HIV-riskissä oleville asiakasmaksulain perusteella maksuton
 - Potilas voi ottaa itse yhteyttä Tarvalle arviota varten
- PEP (Post-Exposure Prophylaxis)
 - Jälkiehkäisylääkitys, pienentää tarttumisriskiä, aloitettava 72 h sisään altistuksesta eli vaatii päivystyksellisen arvion

Hiv-tapaukset vuosittain
sukupuolen mukaan 2014–2023

HPV ja kondylooma

- Papilloomaviruksia (HPV) tunnetaan noin 200, joista ainakin 40 voi aiheuttaa genitaalialueen infektiota
 - Tavallisimmin (90 %) kondylooman aiheuttajina ns. matalan riskin tyypit 6 ja 11
 - Potilailla usein huoli korkean riskin HPV:sta (hrHPV) ja syöpäriskistä!
 - Kansallisen rokotusohjelman HPV-rokote suojaa korkean riskin tyypeiltä 16 ja 18 (omakustanteisessa rokotteessa (Gardasil 9) lisäksi 6, 11, 31, 33, 45, 52 ja 58)
- Tarttuu iholta ja limakalvoilta, kondomi vähentää tartuntoja, mutta ei suojaa täysin
- Itämisaika pitkä, kuukausista jopa vuosiin
- Kliininen diagnoosi
 - Hyvin vaihtelevan näköisiä: röpelöisiä, sileitä, pyöreitä, varrellisia, laattamaisia, vaaleita, pigmentoituneita... (voi olla myös molluskoja)
 - Pahanlaatuista muutosta epäillessä koepala
 - Kohdunkaulan kondyloomissa voidaan tarvittaessa tarkistaa papa kertaalleen, ei tarvetta tarkistaa kaikilta, erityisesti nuorilla turhaa
 - hrHPV:tä ei oteta alle 30-vuotiailta (esiintyvyys ja spontaani paraneminen suurta)
- On usein täysin oireeton ja oireetonkin kantaja voi tartuttaa

Genitaaliherpes

- Sekä HSV-1 että HSV-2 voivat aiheuttaa genitaalialueen infektion
- Tarttuu iholta ja limakalvolta, kondomi vähentää tartuntoja, mutta ei suojaa täysin
- Itämisaika yleensä 4-7 vrk, ensi-infektio vaihtelee täysin oireettomasta erittäin hankalaoireiseen
- Kliininen diagnoosi, epäselvässä tilanteessa voidaan varmentaa -HSV-Nho tikkunäytteellä rakkulasta/rakkulan pohjasta/kosteasta haavaumasta
 - Näytteenotto hoitavassa yksikössä, Fimlab ei ota näytteitä rakkuloista
 - Vasta-aineita ei käytetä akuutin infektion diagnostiikassa, eikä kantajuutta ole tarpeen selvittää lähes koskaan
 - Noin 80 % HSV-1 positiivisia ja ainakin 25 % HSV-2 positiivisia, positiivinen tulos ei kerro infektion sijaintipaikkaa
 - Vasta-aineita ei välttämättä muodostu, vasta-ainenegatiivinenkin voi siis olla viruksen kantaja, eli vain positiivinen löydös on luotettava
- Virus jää latentiksi perifeeriseen tuntohermoganglioon, josta sitä erittyy ajoittain iholle, voi tarttua myös täysin oireettomassa vaiheessa tai oireettomalta kantajalta

Milloin testata seksitauteja?

- Oireiden perusteella seksuaalisesti aktiivisella
 - VTI-tyyppiset oireet, mutta bakteeriviljely negatiivinen, erityisesti jos kemiallisessa seulassa Leuk+
 - Miehen VTI-tyyppiset oireet, vuoto virtsaputkesta, kiveskivut, lisäkivestulehdus
 - Naisen toistuvat virtsatie-infektiot, välivuodot tai yhdynnänjälkeinen verinen vuoto, poikkeava valkovuoto, alavatsakivut
 - Genitaalialueen iho- ja limakalvo-oireet: näppylät, rakkulat, haavat jne.
- Todettu seksitauti potilaalla tai kumppanilla
- Uusi kumppani tai useita kumppaneita
- Potilas pyytää
 - HUOM! testiä "Kaikki seksitaudit" ei ole olemassa. Ammattilaisen tehtävä on arvioida tilannetta ja varmistaa oikeat tutkimukset oikeaan aikaan

Tutkimukset

- Yleisimmin testataan klamydia, tippuri, kuppa ja hiv, riskinarvion perusteella tarvittaessa myös hepatiitti B ja C
- Selvitettävä mahdollinen tartunta-ajankohta ja muistettava itämisajat

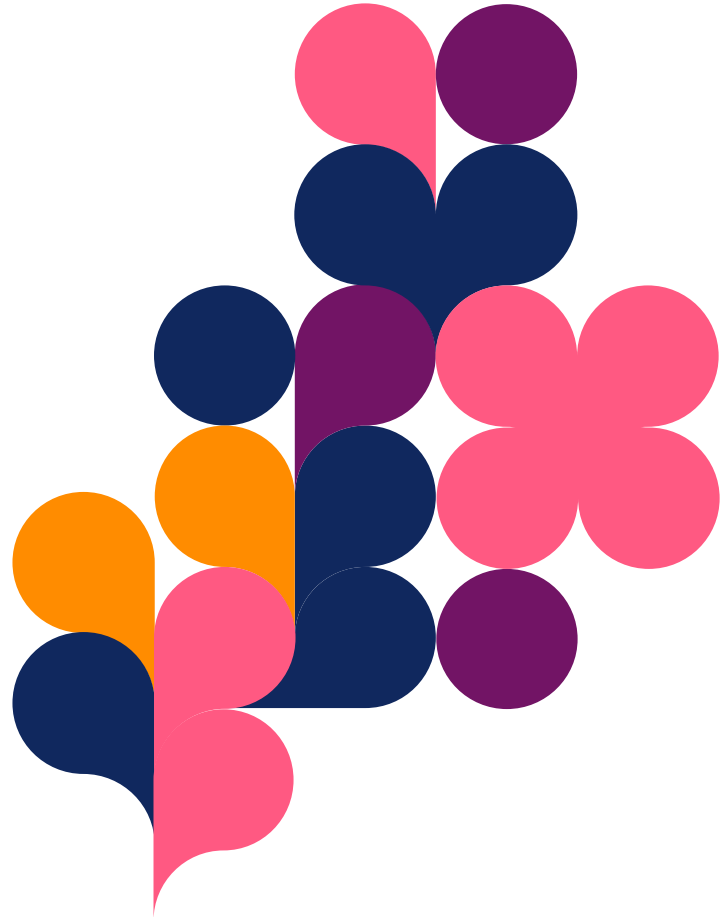
Tauti	Aikaisin luotettava näytteenotto	Tarv. tarkistusnäyte	Yleisimmät testit	Lääkärin ilmoitusvelvollisuus
Klamydia	5 vrk		-CtNgNho, U-CtNgNho	Ei (laboratorio)
Tippuri	5 vrk		Ks. yllä, positiivisesta GcVi	Kyllä
Kuppa	3-4 vk	1,5 kk	S-TrpaAb, positiivisesta S-KardAb	Kyllä
Hiv	3-4 vk	3 kk	S-HIVAgAb	Kyllä
Hepatiitti B	3-4 vk	3-4 kk	S-HBsAg	Kyllä
Hepatiitti C	3-8 vk	3-6 kk	S-HCVAgAb	Kyllä

Hyvä muistaa klamydian ja tippurin testaamisesta

- Naisilla luotettavin emättimen (tai kohdunkaulan) tikkunäyte (jopa 10 % virtsanäytteistä vääriä negatiivisia), miehillä ensivirtsanäyte ensisijainen
- Seksitavat -> **oikeat näytteenottopaikat!**
 - Potilaille ei välttämättä ole selvää, että klamydia ja tippuri voivat tarttua kaikille limakalvoille ja että testi on positiivinen vain, jos se on otettu oikeasta paikasta
 - Kysy niin, että potilas ymmärtää mistä on kyse, älä oletta.
 - Esim. Oletko antanut suojaamatonta suuseksiä tai vastaanottanut suojaamatonta anaaliseksiä?
 - Klamydiasta 70 % ja tippurista 50 % täysin oireetonta, erityisesti nielun ja peräsuolen tartunnat
 - Suuseksi on yleensä suojaamatonta, vaikka kondomi olisikin muuten käytössä
- Potilas voi ottaa tikkunäytteet itse saatuaan ohjeet

Mycoplasma genitalium

- **Ei seulota rutiinisti oireettomilta**
 - Milloin voidaan testata ja tarvittaessa hoitaa?
 - Klamydia ja tippuri suljettu pois ja oireet jatkuvat: esim. miehellä pitkittynyt uretriitti, naisella servisiitti
 - Vakituksella kumppanilla todettu oireinen M. genitalium -infektio
 - Tutkimus -STINhO limakalvolta tai ensivirtsasta
 - yhdistelmätestaus: Myge, klamydia, tippuri, T. vaginalis. Lisäksi mukana myös Ureaplasma parvum ja urealyticum sekä Mycoplasma hominis jotka yleensä normaaliflooraa
 - Ei kontrolloida hoidon jälkeen, jos oireet ohittuneet
- **Antibioottiresistenssi ja oireettomat sattumalöydökset yleisiä, älä tutki turhaan!**

Yhteystiedot

Emmi Eräviita, lääkäri

emmi.eraviita@pirha.fi

Asiantuntija- ja konsultaatiopalvelut

Tartuntatautien valvonta

Hatanpäänkatu 3

33900 Tampere

www.pirha.fi

